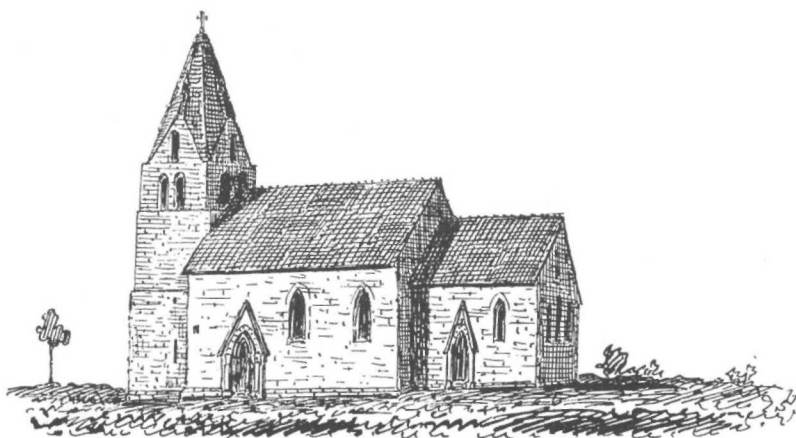

Grötlingbo kyrka.

Carl Linnæus har i sin handskrivna *Iter Gotlandicum* antecknat följande om sitt besök i Grötlingbo den 7 juli 1741: »Wi anlände efter en liten Mihls resa ifrån Rone till Gröttingbo Prästgård kl. 3. Wi besågom Kyrkan, som war en med the yppersta i landet. I Choret sågom wi en Runsten, insatt i sielfwa wäggen liksom ett Säte, på hwilken följande Bokstäfwer lästes: ... [G 36] I Choret låg en runsten, på hwilken lästes följande ord: ... [G 35] Kl. 4 reste wi med Pastorn ut till Gröttingbo udd.» Det var tydligen mycket, som Linnæus hann med på en timmes tid, och han måste ha varit en tränad och skicklig runläsare. I den tryckta reseberättelsen, *Öländska och Gothländska resa* (1745), meddelas detsamma, men i en annan form: »Grottingbo-Kyrka låg 1 mihl ifrån Råne, och war hon en ibland de ypperste i landet. En Runsten låg på gålfwet i Choret, som lätt lästes; och en annor satt i muren äfwen i Choret såsom et säte.» Som vanligt har Linnæus här ej tagit med sin läsning av de båda inskrifterna, men de återfinnas i den förteckning, som han lämnade biskop Wallin och som ingår i dennes gotländska samlingar (*Analecta Gothlandica*).

I Liljegrens *Runurkunder* upptagas endast dessa båda inskrifter (G 35 och G 36 = L 1785 och L 1786), med hänvisning till Hilfeling, Ekdahl och Wallman. Likaså hos Carl Säve (S 164 och 165); han har granskat dem år 1844.

Den tredje runstenen (G 37) kom i dagen först 1928; den är defekt.

Omedelbart under G 36 och något N om södra kyrkväggen ligger en gravhäll med sirat kors av samma typ som G 69. På korsets stam finnas spår av inskrift, sannolikt runor, av vilka dock knappast någon kan säkert läsas. Se pl. 13.

35. Grötlingbo kyrka.

Pl. 12.

Litteratur: L 1785, S 164. C. Linnæus, *Iter Gotlandicum* (hs i Linnean Soc., London), s. 344, *Öländska och Gothländska resa* (1745), s. 247 f.; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* I, s. 639 (Linnæus), 664, 717, 729, 749; J. Peringskiöld, *Monumenta Sveo-Gothorum*, Vol. 8 (F h 8), bl. 100 b; C. G. Hilfeling, *Resejournal* 1799 (F m 57: 6), s. 41; N. J. Ekdahl, *Resa på Gotland* 1826 (ATA), s. 8; J. H. Wallman, *Öländska och gothländska fornlemningar*, 1830 (ATA), fig. 53; *Kyrkoinventarium* 1830; J. G. Liljegren, *Runlära* (1832), s. 153; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1923 (UUB).

Äldre avbildningar: Wallin, teckning (a. a. s. 664 och 729); teckning av okänd i Peringskiöld a. a., bl. 100 b; Hilfeling, teckning (F m 57: 7, tab. 8; återgiven i Liljegren, *Fullständig Bautil*: L 1785); P. A. Säve, teckning (i S 170 II, UUB); O. v. Friesen och J. W. Hamner foto 1923 (ATA).

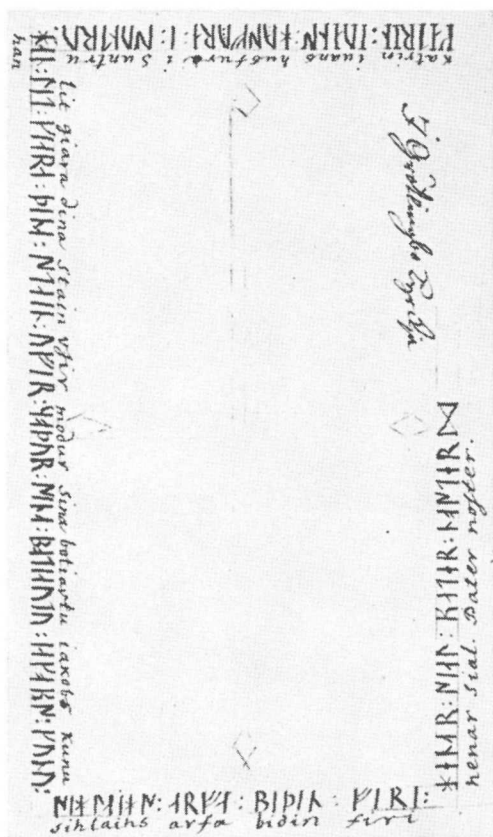

Fig. 26. G 35. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Wallins Analecta, s. 664.

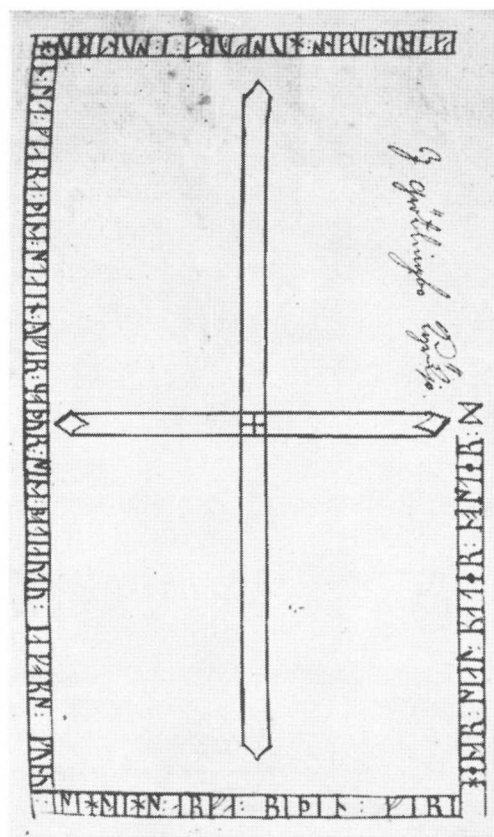

Fig. 27. G 35. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Wallins Analecta, s. 729.

Runristad gravhäll. Den ligger i korgolvet, strax norr om altaret. Röd kalksten, fossilrik. Längd 1,88 m, bredd 0,90–0,95 m. Formen är svagt trapetsoid. Mitt på stenen ett mycket vackert tecknat kors. Inskriften är synnerligen väl bevarad.

Gravhällen omtalas på samma plats redan av Linnæus 1741 (»på gålfwet i Choret») och Wallin (»I Koret uti Grötlingbo Kyrkia»). — Teckningen i Peringskiölds *Monumenta* har följande påskrift: »Hic lapis ad latus Sept. altaris jacet templi Grötlingeboensium.» — Hilfeling 1799: »Norr om altaret». — Ekdahl 1826: »norr om altaret». — *Kyrkoinventarium* 1830: »Runstenar har jag blott funnit en, på norra sidan om altaret». — Carl Säve har granskat inskriften år 1844, O. v. Friesen 1923. Stenen blev rengjord från besvärande cement i kanterna år 1954.

Inskrift:

× • katrin : ioans : husfyrā : i sundru : han : lit : giara : pina : stain : yfir : mopur sina :
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55
 botiaupu : iak[o]bs : kunu : sihlaihs : arfa : bipin : firī henar : sial : bater : noster : ×
 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105 110 115

»Katrín, Johans husfru i Sundre, hon lät göra denna sten över sin moder Bottjaud, hustru till Jakob Siglaiks arvinge. Bedjen för hennes själ Pater noster.»

Till läsningen: 16 **y** är stunget med två punkter. Runorna 16 **y** och 17 **r** ha blivit omkastade; **husfyrā** står i st. f. **husfryā**, fgutn. *husfroyia*, isl. *húsfreyia*. Om olika former av detta ord se G 3. — Efter 19 i sanno-

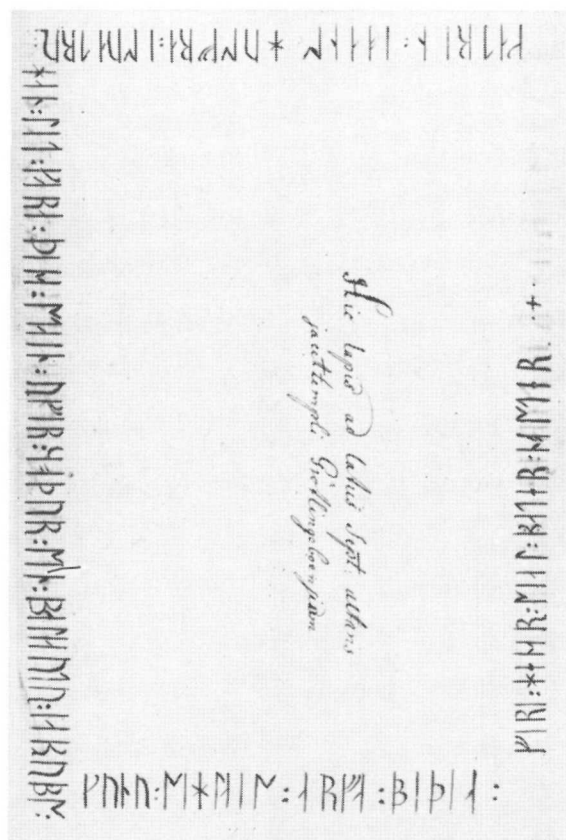

Fig. 28. G 35. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Peringskiölds Monumenta.

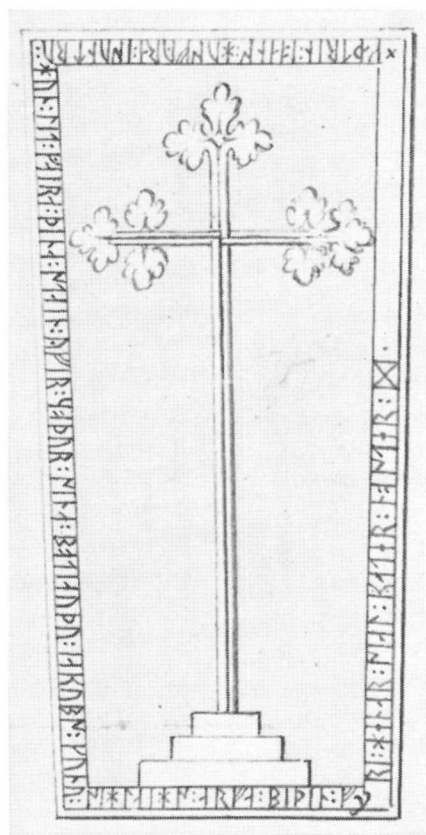

Fig. 29. G 35. Grötlingbo kyrka. Efter teckning av C. G. Hilfeling.

likt intet skiljetecken. 23 **d** är säkert stunget och har två bistavar. 32 **g** är säkert stunget; likaså 46 **y** (med en punkt). 47 **f** är sannolikt icke stunget. Efter 54 **r** intet skiljetecken. R. 69–71 äro skadade genom avflagring. Av r. 70 finns endast huvudstavens nedre del. Närheten till 71 **b** gör det dock säkert, att runan har varit **o**, icke **u**. I namnet 77–84 **sihlaihs** äro alla runorna tydliga. I h. hörnet nedtill är ytan skadad. Troligen har här stått **firi**. Det finns i varje fall intet spår av att r. 95 skulle ha varit **y**. 99 **e** är tydligt stunget; likaså 110 **e** och 116 **e**. Däremot är 107 **b** icke stunget.

Linnæus (*Itinerarium*): **kitrin : ioink husfyr i sundru han : lit : giara : pina : stain : ufir : moþyr sina : botiaupu : iak-g- kulu : sihlaihs : arfa : bipin : firi henak : sial baier : noster**. — Wallin: 59–66 **botiautu**, 67–72 **iakobs**. — Peringskiöld: 59–66 **baliautu**, 67–72 **iakubs**, 77–84 **sihlais**. — Hilfeling: 1–6 **kāþtrin**, 26–28 **hun**, 67–72 **iakubs**, 85–88 **arfa**, 94–97 **f-ri**. — Ekdahl: 67–72 **iagobs**, 98–102 **pairar**. — Wallman: 85–88 **arfa**, 94–97 **firi**. — Säve: 59–72 **boþiaupu : iakubs**, 85–88 **arfa**, 94–102 **firi hinar**.

i **sundru** i Sundre, namn på Gotlands sydligaste socken. Någon gård med namnet Sundre finns i varje fall icke numera.

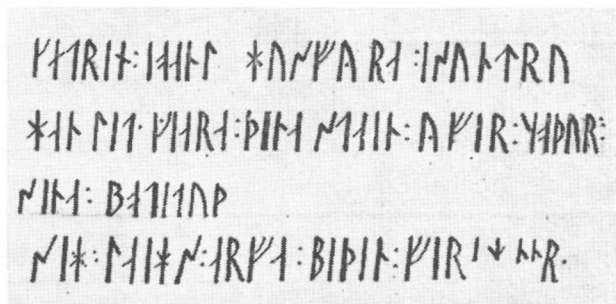

Fig. 30. G 35. Grötlingbo kyrka. Efter uppteckning av J. H. Wallman.

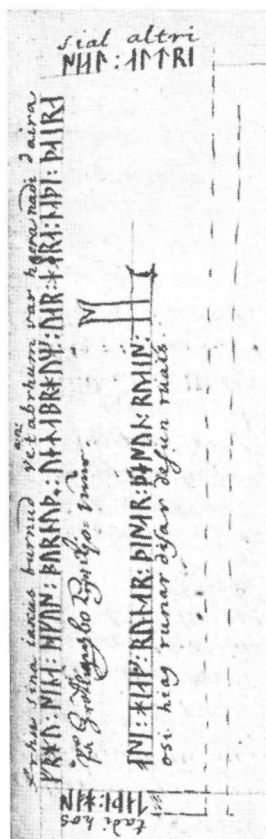

Fig. 31. G 36. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Wallins *Analecta*, s. 666.

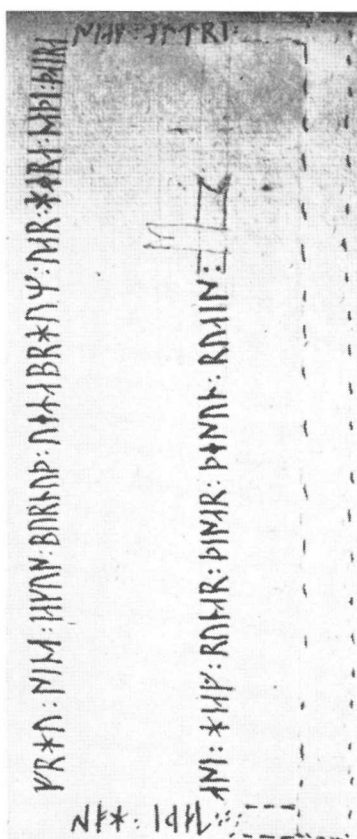

Fig. 32. G 36. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Wallins *Analecta*, s. 718.

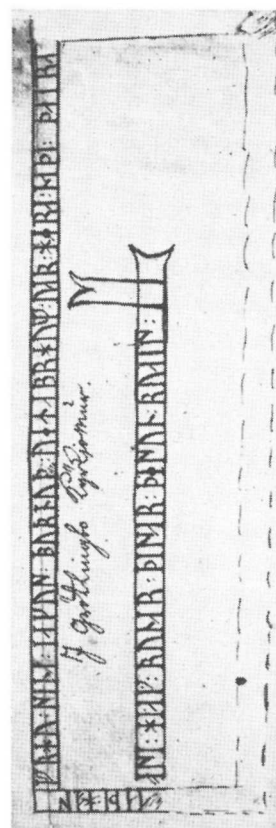

Fig. 33. G 36. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Wallins *Analecta*, s. 729.

botiaufu: kvinnonamnet *Botiauf*, av äldre **Bot-þiauf*. Namnet förekommer även i inskrifterna G 75, S 1 Fårö, S 21 Lärbro kyrka och S 46 Bro kyrka; möjligen har det även funnits i G 34 och G 37. Det möter även en gång i franciskanernas i Visby necrologium som namn på en gotländsk bondkvinna: »Bothiaudis de Rutis». I en latinsk gravinskrift i Källunge kyrka (Lindström nr 128) omtalas en *Bottiaudis Kuringis* Bottjaud i gården Kurings (död år 1352); troligen är det också hon, som under kortformen *Botta* avses i inskriften på en nattvardskalk i samma kyrka (Lindström nr 130). Jfr om namnen *Haldiauf* och *Robiauf* G 3.

iakobs : kunu : sihlaihs arfa »hustru till Jakob, Siglaiks arve (arvinge)». *Siglaikr* är ett mansnamn. I Grötlingbo sn finns en gård *Sigsarve* (uttalat: *Säjskarve*, enl. H. Gustavson). Troligen är den uppkallad efter den *Siglaikr*, som omtalas på runstenen, sålunda ursprungligen *Siglaiksarfa* »Siglaiks arvingars (gård)», förkortat *Sigsarve*. Jfr H. Gustavson, *Gotlands ortnamn* (i: *Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift* 1938), s. 43. Ortnamnet skulle sålunda kunna dateras med hjälp av runinskriften.

Om mansnamnet *Johan* se ovan G 4, om *Jakob* G 13; om kvinnonamnet *Katrin* Karin se G 29.

»Bedjen för hennes själ Pater noster»: Liknande maning förekommer i flera inskrifter: G 44, 60, 62, 67, 115, S 111, en numera förkommen gravhäll i Klinte kyrka (F h 8 s. 102).

Om ordet *fgutn*. *husfroyia* f. husfru se G 3; om *kuna* f. i samma betydelse se G 2.

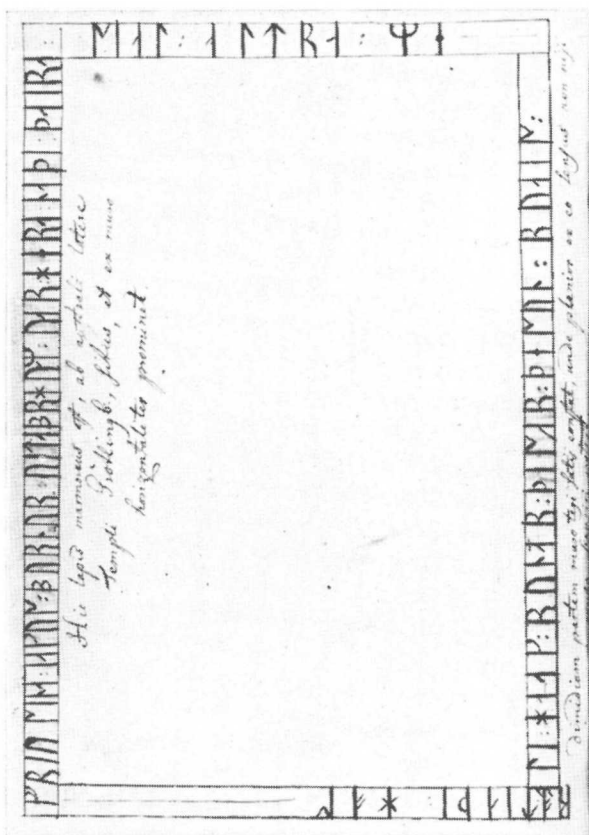

Fig. 34. G 36. Grötlingbo kyrka. Efter teckning i Peringskiölds Monumenta.

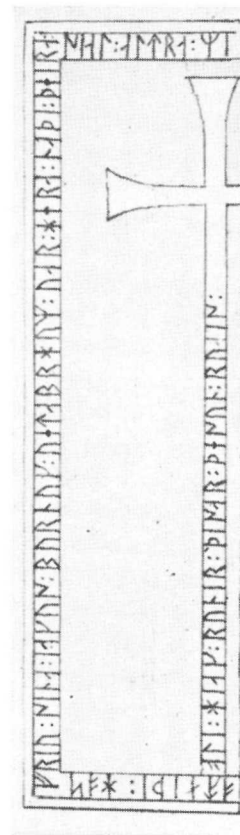

Fig. 35. G 36. Grötlingbo kyrka. Efter teckning av C. G. Hilfeling.

36. Grötlingbo kyrka.

Pl. 13.

Litteratur: L 1786, S 165. C. Linnæus, *Iter Gotlandicum* (hs i Linnean Soc., London), s. 344, *Öländska och Gothländska resa* (1745), s. 247 f.; G. Wallin, *Analecta Gothlandica* I, s. 639 (Linnæus), 666, 718, 729; J. Peringskiöld, *Monumenta Sveo-Gothorum*, Vol. 8 (F h 8), bl. 100; C. G. Hilfeling, *Resejournal* 1799 (F m 57: 6), s. 41; N. J. Ekdahl, *Resa på Gotland* 1826 (ATA), s. 8; P. A. Säve, *Reseberättelse* 1864 (ATA), s. 186; G. Stephens, *Old Northern Runic Monuments* 2 (1867-69), s. 706; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 132, i *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift* 7: 1 (1888), s. 67; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1923 (UUB); V. Jansson, *Runsten från Bro socken, Gotland* (APhS 10, 1935), s. 7 f.

Äldre avbildningar: Wallin, teckning (a. a. s. 666, 718 och 729); teckning av okänd i Peringskiöld a. a. bl. 100; Hilfeling, teckning (F m 57: 7, tab. 9; återgiven i Liljegren, *Fullständig Bautil*: L 1786); P. A. Säve, teckning (i S 170 II, UUB); O. v. Friesen och J. W. Hamner foto 1923, 1924 (ATA).

Runristad gravhäll. Den ligger som bänk i en nisch i södra korväggen rakt S om altaret, 77 cm över golvet. Endast något mer än halva stenen ligger synlig utanför muren; återstoden av inskriften är dold i väggen. Röd, fossilrik kalksten. Längd 1,73 m, bredd 0,85-0,80 m. Formen är sålunda svagt trapetsoid. Kantens huggna passning visar, att stenen har varit lockhäll i en gravkista. Mitt på stenen är ett enkelt kors.

Gravhällen omtalas på samma plats redan av Linnæus 1741 (»insatt i sielfwa väggen liksom ett Säte»). — G. Wallin har på Linnæus' förteckning (s. 639) noterat: »Denna får jag ej reda på». Men senare (s. 666): »På Grötlingbo Kyrckio-mur.» — Teckningen i Peringskiölds *Monumenta* (som är rätt vilseledande) har